

ובחרת בחיים

גיליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק ראשון: תחייתה של יהדות מרוקו ישועה מפתיעה

היתה זו שעתה הקשה של יהדות מרוקו. אחרי תהפוכות דור שנמשכו מאות בשנים בהן ידעה קהילת מרוקו מעלות ומורדות בצורה קיצונית, הגיעה כעת שעת ההכרעה. לכאן או לכאן. העתיד נראה היה חסר תקווה.

אמנם כן, נתקיים בה במרוקו היהודית מקרא שכתוב "כי לא יטוש ה' את עמו". ובשלהי שנת רנ"ב ובתחילת השנה שלאחריה, עת דומה היה כי הקיץ הקץ על גולה זו, היהלום שבכתר ארצות המערב, הגיעה הישועה ממקום לא צפוי. ישועה שהביאה בכנפיה גם ריבוי אוכלוסין שהשלים את החסר שנוצר מהדלדול וההתרוקנות, תוצאת האסונות שהיו מנת חלקה של יהדות מרוקו בשנים ההם, וגם עושר רוחני רב ששב והעלה את גולת צפון אפריקה על במתי תורה ויראה, זקף את קומתה ורומם את קרנה. בדיוק כפי הנאמר בפסוק "ובא השמש וזרח השמש" אירע לה למרוקו. בשעה שכמעט ולא שקעה שמשו של קהילתה המקורית - זרחה שמשו של הקהילה המתחדשת.

אפס, לא בנסיבות מרנינות הגיעה הישועה ולא בדרך סוגה בשושנים, כי אם על ידי יסורים וחלאים רעים, כתוצאה מגירושיהם הנוראיים של יהודי ספרד ופורטוגל. שכן לא נתמלאה מרוקו אלא מחורבן של שכנותיה, קהילות ישראל בארצות הנוצריות האלו שברוב כסילות ורשעות גירשו את היהודים מקרבם.

הבה ונפליג שנים רבות אחורנית, אל ימי הבראשית של קהילת מרוקו, כדי להבין את תהפוכות גורלה.

ארץ המערב

לחופי האוקיינוס האטלנטי הלוחך את חופי מערבה, והים התיכון הגובל את צפונה עם מיצר גיברלטר המחבר בינו ובין האוקיינוס, שוכנת הארץ שבפניה הצפון מערבית של יבשת אפריקה. הארץ השוכנת בקצה המערב של גוש שלשת היבשות של חצי הכדור העליון.

הארץ בה נמצאת אחת הקהילות היהודיות העתיקות בעולם. מרוקו.

היא המכונה בפי בני ערב "ארץ המערב", כינוי בו השתמשו גם היהודים לדורותיהם. גדוליה היו מכונים לעיתים "חכמי מערב" או "נר המערב".

מערב המדינה, במישור החוף של האוקיינוס, הוא האיזור הפורה של מרוקו ובו משתרעים שטחים עצומים של חקלאות ומרעה. לאורך החוף וגם בסמוך לו, נמצאות רוב עריה החשובות של מרוקו. במישורים המערביים ההם גם מתגוררת רוב אוכלוסיית ארץ המערב.

תושביה הראשונים והמקוריים של מרוקו היו בני שבטים פראיים, ה"ברברים" הידועים ששמן הפך לכינוי נרדף לאנשי פרא. שמה של הארץ היה "ברבריא" שהיתה חלק מהארץ שהיתה ידועה בשם "מוריטניא". הכיבוש הרומאי של מרוקו בתקופת חורבן בית המקדש השני, לא כלל את האזורים ההרריים והמדבריים של מרוקו, בהם המשיכו הברברים והיהודים לנהל חיים עצמאיים. בשנת ד'ק"ץ כבשו הוונדלים את מרוקו, אך עד מהרה התערו בקרב האוכלוסייה המקומית, ובערך בשנת ד'רצ"ד כבש הקיסר יוסטיניאנוס קיסר האימפריה הביזנטית שהיתה אז בתור הנוהב שלה, את כל המרחב.

עם הכיבוש הערבי הגיעו גודי האיסלם אל מרוקו וכבשוה. שבטי הברברים, ילידיה המקוריים של הארץ, נדחקו אל אזורי ההרים, ורובם אולצו להתאסלם. ארץ המערב היתה נתונה לשלטונו של הח'ליף היושב בבגדד. רק בשנת ד'תקמ"א כבש האימאם אידריס הראשון את מרוקו, הפך אותה לממלכה עצמאית והקים בה את בירתו, פאס, על גדת נהר הפאס.

פניני אור החיים

לעבדה ולשמרה.

האור החיים הקדוש פותח את עינינו: גן עדן צריך עבודה? איזו עבודה? שמירה הוא צריך? ממי, מגנבים? זה הרי הכלים לחשוב כך. מהי, אם כן, העבודה והשמירה של גן עדן. מבאר האור החיים הקדוש כך:

מציאות העולם שאנו חיים בו, הוא דוגמה לרוחניות. אדם יש לו שדה, הוא משגיח עליה, מטפל בה, מחכה שירדו גשמים, שומר שלא תיפסד ועושה כל מה שצריך כדי שתוציא מזון לאדם.

גם גן עדן צריכה עבודה ושמירה, כמוכן לפי רוחניותה. הכיצד?

הגשם המרווה אותה הוא - התורה הקדושה. "יערוף כמטר לקחי".

הזרעים הם - מצוות עשה שאדם מקיים.

העבודה - היא - התעסקות נמרצת בתורה, להתבונן בה היטב ולעמול בה.

השמירה היא - להיזהר שלא לעבור על מצוות לא-תעשה, שהעבירות הם המזיקים והמפסידים.

זה הכוונה "לעובדה ולשמרה".

אמנם בתחילה כשאדם הראשון היה בגן עדן, הוא ראה את הדברים במוחש, איך מעשיו משפיעים, ולאחר שגורש משם נשללה ממנו ראיית הדברים בפועל, אבל המעשים הם אותו דבר, משפיעים ופועלים את פעולתם.

ומסיים האור החיים הקדוש במשאלה קדושה: אשרי המחכה ויגיע בעולם הזה לאכול מפרי דרכו שהוא מזון הנשמה בגן עדן.

פקח עיניך מבעוד מועד

חז"ל אומרים (במסכת סוטה, דף ג) 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נסתתמו עיני שכלו'.

בשעת העבירה האדם הוא עיוור, עיניו לא רואות, הוא מסתנוור מהעבירה, היצר מבלבל אותו, הוא מאבד את שיקול הדעת הנכון, ונופל ברשת היצר.

אחרי העבירה, הוא חושב לעצמו, רגע, מה עשיתי, בשביל מה נגררתי לדבר הזה, חבל שכך היה.

מבאר זאת האור החיים הקדוש כרמז בפסוק:

לעלות ממדרגה למדרגה

'וירא אלוקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאוד'.

במילים הללו, הכתובות בסוף מעשה בראשית, מרומזת תכלית הבריאה, כך מבאר לנו האור החיים הקדוש.

ידוע שעיני הבריאה הוא האדם, ובשבילו ועבורו ברא ה' את כל הבריאה. ומדוע? מה התכלית בבריאה?

התשובה היא **"והנה טוב מאוד"**.

נשמת האדם היא מבחינת הטוב, והאדם נברא כדי שיוסיף לעלות במעלות הטוב יותר ממה שהוא.

נשמתו היא **"טוב"**. כעת מוטל עליו להיות **"טוב מאוד"**.

לעלות ממדרגה למדרגה.

שבת מחדשת את הבריאה

'ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו - כי בו שבת מכל מלאכתו'.

בפסוקים הקודמים כתוב שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים, ושהוא שָׁבַת ביום השביעי, וברך את יום השביעי וקידש אותו.

ומה בא ללמד אותנו תוספת המילים **"כי בו שבת מכל מלאכתו"**.

אומר האור החיים הקדוש חידוש עצום ונפלא.

בעשרת הדברות כתוב **"כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ"**. אומר האור החיים הקדוש כך: **העולם נברא לששה ימים**. הכח שה' נתן בבריאה הוא לששה ימים, זה תאריך התפוגה של העולם.

הוסיף ה' וברא יום מיוחד הנקרא יום השבת, וביום הזה הקב"ה משפיע חיות מחדשת לעולם שיעמוד לששה ימים נוספים. אילולי השבת היה העולם נחרב אחרי ששה ימים, והיה הקב"ה צריך להכין את העולם פעם נוספת.

"כי בו" באמצעות יום זה, יום השבת, **"שבת מכל מלאכתו"** ואינו צריך לברוא את העולם שוב, כי באמצעותו משפיע ה' נפש חדשה לעולם, שיחזור ויתקיים לששה ימים נוספים.

מהיכן לוקחת הבריאה חיות והתחדשות - מהשבת!

איך מטפחים ומתחזקים את גן-עדן

'ויקח ה' את האדם ויניחנו בגן עדן,'

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

שתי שבתות מיד נגאלים

גאולה פרטית

בגמרא במסכת שבת (ק"ח:) מובא: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן - מיד נגאלים.

וביאר בזה הרב הקדוש רבי יצחק מאיר מגור זיע"א בעל ה'חידושי הרי"ם' (ליקוטי הרי"ם) ח"ב ע"מ קז), שלכאורה קשה, מדוע אם כן עדיין לא זכינו להיגאל, הרי במשך הדורות שמרו ושומרים ישראל הרבה יותר משתי שבתות? אלא נראה שההדגשה בדברי חז"ל 'כהלכתן' היא זו שמעכבת, כי הכוונה לדרגה של שלימות שלא קל לעמוד בה. וכיון שעדיין לא נגאלנו, הרי שיש חיסרון ב'כהלכתה' של שמירת השבתות אצל בני ישראל.

אמנם, החידושי הרי"ם מסיים בנימה מעודדת: **אבל על כל פנים מי ששומר שבת, יש לו בוודאי גאולה פרטית!** גם אם בכדי לזכות לגאולה השלימה צריך שמירה כהלכתה, ולזה עדיין לא זכינו, עם כל זאת כדי שיהודי יזכה לגאולה פרטית, די בכך שישמור את השבת בדרגה שלו.

הגאולה מבית האסורים

אין ספק שהשהות בבית האסורים היא איומה ונוראה לאלו שמצויים בו בלי יכולת לצאת ממנו. ככל שעונשו של האסיר נקצב לזמן ארוך יותר, כך סבלו קשה ומר יותר. החומות הסובבות את בית האסורים, דלתות הברזל האימתניות עם שרשראות הפלדה והמנעולים הכבדים, הסוהרים אטומי המבע, האוכל הבסיסי והפשט, וכל התנאים הגורעים שבת האסורים מציע ליושביו, הוא כסגולה בדוקה ומנוסה לדיכאון לב עמוק, וכשהאסיר יודע כי עוד נכונ לו שנים ארוכות לשבת, הרי שהדיכאון נעשה עמוק יותר ויותר.

ישנם כאלה שדווקא הישיבה בבית האסורים הטיבה עימם. האפשרויות יש לכל אדם מהשורה לעשות ככל העולה על ליבו, אינם נתונים בידם. גם אם הם ירצו להמשיך באותם מעשים שעליהם הם נידונו לשנות מאסר, אין להם את האפשרות לכך, ופעמים שדווקא ההתנתקות מכל העולם החופשי והסוער שבחוץ היא זו שמביאה אותם להיגמל ממעשיהם הרעים.

הטובים יותר מבין האסירים, רגשות לבבם מתגברים עליהם והם פונים לעשות חשבון הנפש ולחשב חשבונם של עולם: הפסד כנגד שכר. האמנם שווה הייתה אותה הנאה רגעית וחולפת מול העונש החמור שקבלו, העונש שעצר את ההתקדמות בחייהם. דווקא שברון הלב של היושבים בעמק הבכא, מאחורי סורג ובריח, הוא זה שמביא אותם להתבונן ולחשוב על מעשיהם בעבר מול רצונם לעתיד. כתוצאה מכך יש רבים המתקרבים לתורה ולמצוות בעודם מצויים בבית האסורים. גם כאלו שהיו רחוקים מרוחניות כרחוק מזרח ממערב, ליבם נפתח והם חוזרים בתשובה שלימה לאבינו שבשמים.

מעשה שהיה באחת ממדינות העולם כך היה: קבוצה של יהודים נתפסה על ידי השלטונות המקומיים בעוונות שונים ומשונים, זה בכה וזה בכה, ונגזר עליהם שנות מאסר ממושכים. לפני כניסתם לבית האסורים לא הכירו אלו את אלו, אך במקום מושבם החדש נוצרו ביניהם קשרי ידידות וחברות. אמנם לא היו הללו שומרי תורה ומצוות, אך עצם היותם יהודים הביאה את האחוזה ביניהם והם הפכו להיות חטיבה אחת, קבוצה שחבריה דאגו אלו לאלו. יהודים רחמנים בני רחמנים ידעו תמיד לגמול חסדים טובים לנדכאים ואומללים. למזלם הטוב של קבוצת האסירים הללו, במדינה בה נאסרו היה ארגון יהודי מיוחד שנועד לעזור ולהביא לרווחת האסירים. ארגון זה פעל בשני מישורים מקבילים: בגשמיות וברוחניות. מצד אחד היה הארגון מביא עבור האסירים חבילות מזון וממתקים, ומצד שני היה מתזמן ומביא זאת סמוך לשבתות ולמועדים, כדי שיהיה זה עבורם לעונג שבת ולכבוד יום טוב.

בד בבד היה הארגון שולח לעתים מזומנות רב מרצה, שהוצק חן בשפתותיו ופיו הפיק מרגליות, ליחזק ולשמח את קבוצת היהודים. רב זה עשה את מלאכת הקודש בנאמנות רבה, ותמיד היה מחזק את האסירים בדברי אמונה ובטחון. היה מרעיף עליהם טללי עידוד וחיוך, בהזכירו להם כי הם יהודים, העם הנבחר, בני אברהם יצחק ויעקב, ובכל מצב בו הם מצויים עליהם לדעת כי אביהם שבשמים אוהבם ומצפה שישבו אליו.

במסירות נפשו היה הרב מקפיד להביא להם מערב החג גם את צרכי המצוות: שופר לראש השנה, ארבעת מינים לחג הסוכות, נרות ומנורה לימי החנוכה, וכמובן מצות לחג הפסח. אלא שבעוד שבכל חגי ומועדי השנה לא היה הרב נמצא איתם בגופו, שכן היה עליו להיות בביתו עם משפחתו, הרי שביום הכיפורים היה לרב רשיון מיוחד לשהות במשך כל היום בתוככי הכלא עצמו, ובתוך עמו היה יושב.

הרב היה אוכל עימם את הסעודה המפסקת ולאחר מכן היו כולם מתעטפים בטליתות שהביא להם ופונים לסדר תפילת כל נדרי הפותחת את סדר תפילות היום. יום הכיפורים עבר עליהם בהתרוממות רוח ונפש, והשיא הגיע לפני תפילת נעילה. בשעות האחרונות של היום הגדול בו התפללו ושרו בצוותא כשהם כולם מצויים בצום, פתח הרב בדברי כיבושים, דברים המתאימים להבנת והשגת השומעים, בעניין המחילה והסליחה שהקב"ה מעניק לבניו ביום קדוש זה.

כשסיים הרב את דבריו הוא הוסיף ואמר להם, שמאחר ובוודאי כולם רוצים שהרגעים הללו ימשכו וישפיעו על כל ימות השנה, לכן כדאי לכל אחד מהם לקבל על עצמו קבלה טובה שעליה יקפיד לשמור ברצינות מכאן ולהבא. אין צורך, הדגיש הרב, להכריז בפני כולם את הקבלה ואת מהותה, אלא שברגעים אלו, כשהחמה בראשי ההרים ואנו מתכוננים להתחיל עוד מעט בתפילה החותמת את היום הקדוש, כל אחד יעשה חשבון נפש עם עצמו

ויידע להתאים לעצמו את הקבלה הטובה ביותר עבורו, בהדגשה, שעדיפה קבלה קטנה אך מקומת מאשר קבלה גדולה שאי אפשר לעמוד בה לאורך זמן.

הרב סיים את דבריו, המתין מספר דקות בהם הוא ראה שכל השומעים יושבים ברצינות רבה ושקועים במחשבות ובהרהורים על קבלה הטובה שברצונם להתחייב עליה, ולאחר מכן פתח בתפילת נעילה שנאמרה בבכיות רבות ובהתרגשות רבה. לאחר תפילת ערבית הוציא הרב מצקלוננו עוגות ובקבוקי שתיה, הבדיל על הכוס והאנשים 'שברו' את הצום, באמונה תמימה כי רצה האלוקים את מעשיהם.

לאחר סיום היום הקדוש וצאת הצום, כאשר שוחח הרב באופן אישי עם אחד האסירים, פתח הלה מיוזמתו ואמר: יידע הרב כי אנכי קיבלתי על עצמי לפני תפילת נעילה לשמור שבת כהלכתה! הרב ששמח מאוד כי דבריו עשו פרי, הרשה לעצמו בזהירות לשאול את האסיר שעד אותו יום לא שמר שבת, האם הוא לא חושב שזו קבלה גדולה מדי עבורו. ותוך כדי דיבורו, המשיך הרב והסביר לו: הלא ראוי שתדע כי מצות שמירת שבת היא אינה מצוה קלה. אין היא מסתכמת באכילת שלש סעודות בשבת ושירת 'לכה דודי'. שמירת שבת פירושה שביתה מוחלטת מכל המלאכות האסורות בשבת, וזו מצוה שהיא כהררים התלויים בשערה, הלכות רבות ופרטי דינים יש בה, ועליך לדעת זאת כדי שהחלטתך וקבלתך אכן יהיו אמיתיים.

האסיר לא התבלבל לשמע דברי הרב והשיב לו בשפה ברורה: ידעתי גם ידעתי שאין זה דבר קל לשמור שבת. בפרט לאדם כמוני שלא קרא ולא שנה ולא הורגל בה מנעוריו. על אחת כמה וכמה כשאני מצוי בתוככי בית האסורים, והתנאים קשים מאוד. אך עם זאת אני נחוש לעמוד בקבלה זו שקבלתי על עצמי. זה זמן רב שאנכי מהרהר על תפקידה המרכזי של מצות השבת בחיי היהודי, ועכשיו שקיבלתי על עצמי זאת - אעמוד בזה על הצד היותר טוב א"ה.

כיון ששמע הרב את דבריו האמיתיים של האסיר נענה ואמר לו שגם הוא ישתדל לסייע בידו לקיים את קבלתו ככל האפשר ויקבע עימו שיעור קבוע בו ילמדו את עיקרי הלכות שבת, לדעת את המעשה אשר יעשה ואת אשר לא יעשה. מלבד זאת הציע לו הרב כי יביא לו ספרי קודש כתובים בשפה ברורה המסדרים את הלכות שבת על הצד היותר טוב.

האסיר לקח את החלטתו ברצינות רבה, הוא שקד על ספרי ההלכה וחזר עליהם שוב ושוב עד שההלכות היו ברורות ומסודרות לו בבירור. כל שאלה בה הסתפק הוא הפנה לרב, כשבד בבד הוא הכין לעצמו את התשתית בה יוכל לשמור שבת כהלכתה. וכמאמר חז"ל הבא ליטהר מסייעין אותו, הוא גם קיבל אישור מיוחד מהנהלת הכלא להכניס אל התא פלטה חשמלית קטנה, כדי שבשבת יוכל לאכול אוכל חם.

חלפו מספר שבועות בהם הרב לא הגיע לבקר

פניני אור החיים

המשך מעמוד א'

ותפקחנה עיני שניהם, וידעו כי עירומים הם.

לאחר העבירה, כשהלך המסית, מיד נפקחו עיניהם וידעו כי עירומים הם' שנפשו מזהר הקדושה. "וכך יקרה לכל רשע, שבגמר מעשה הרע ירגיש כי התעיב, ויכלם במעשיו, ויאורו עיני שכלו".

כל הכועס, נשמתו מסתלקת הימנו

ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ויחר לקין מאד, ויפלו פניו. בזהר הקדוש מובא שכל הכועס - נשמתו מסתלקת הימנו.

נשמתו מסתלקת' אין הכוונה שהוא נופל ומת, אלא הכוונה על הצלם האלוני שעל פני האדם. אותו צלם אלוני מסתלק מהאדם כאשר הוא כועס.

אדם חושב מה קרה, כעסתי, אפשר לחשוב מה כבר קרה. מלמד אותנו הזהר הקדוש, זה לא כך, הכעס מסלק את הצלם האלוני.

רמז לכך מוצא האור החיים הקדוש בפרשתנו:

ויחר לקין מאד, קין כעס. מייד **ויפלו פניו** הסתלק מעל פניו הצלם האלוני.

האדם ויצר

ואליך תשוקתו - ואתה תמשל בו.

אומר האור החיים הקדוש: יש כאן רמז שהיצר הרע יש בטבעו תשוקה להחטיא את האדם.

כמו שהאדם בטבעו רוצה וחושק זהב, כך יש ליצר הרע חשק ותאוה עצומה להחטיא את האדם, הוא עושה הכל כדי להגיע לזה - **"ואליך"** האדם, להחטיאו, **"תשוקתו"** של היצר הרע.

ומה יהיה? האם יש עצה כנגדו? ממשיך הפסוק ואומר:

"ואתה תמשל בו", נכון שהיצר מתאמץ להחטיא, אבל אם תתעצם בכח נגדו, תנצחו.

זה מה שאומר הקב"ה לקין, **"למה חרה לך ולמה נפלו פניך"**, נכון שהיצר הרע מתעצם נגדך **"ואליך תשוקתו"**, אבל יש לך עצה נגדו, אם תרצה להתגבר **"ואתה תמשל בו"**, ואם כן מדוע נפלו פניך.

והרי זה לימוד לכל יהודי שבוודאי אם ישמור את השבת כהלכתה יזכה להגאל מכל צרה וצוקה (בפסוקיך אשיחה' להמשפיע הרמ"מ טויבנפלד. ח"ג עמ' רכה).

צירוף שתי השבתות

דקדק רבינו האור החיים הקדוש זיע"א בפסוק (בראשית ב ב): **"וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיְשַׁבֵּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה"**, מה הוא זה שנאמר 'מלאכתו אשר עשה', כשהיה די לומר 'מלאכתו' לבד, במשמעות זו שכלה את כל המלאכות ללא יוצא מהכלל, ועוד, מה הוא שנאמר 'וישבות ביום השביעי', בעוד שביום השישי כילה והפסיק מלאכתו.

וביאר רבינו, שכוונת הכתוב היא על פי מה שמובא בזהר הקדוש (פרשת קורח) שבשבת ימי בראשית היה העולם רופף ורועד, עד שבאה שבת ונתקיים העולם ונתייבס. וזאת משום שביום השבת ברא ה' את **"נפש העולם"**, שהיא הקיום והיסוד של העולם, וזהו שאומר הפסוק שביום השביעי כילה את מלאכתו, בכך שברא בו את נפש העולם, ונפש זו נתנה קיום ל'אשר עשה' בששת ימי הבריאה.

וכהמשך לזה מבאר האור החיים הקדוש גם את הפסוק שלאחריו (שם פסוק א): **"וַיַּבְרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שַׁבַּת מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת"**: שלכאורה מה בא ללמד אותנו תוספת המילים **"כי בו שבת מכל מלאכתו"**.

אומר האור החיים הקדוש חידוש עצום ונפלא. הרי יש להקשות, אם אכן העולם קיבל את חיותו רק מכוח השבת, כיצד אם כן הוא התקיים בששת ימי בראשית קודם שבאה השבת, ואולי כמו שהוא התקיים עד השבת כך יכול היה להמשיך להתקיים גם הלאה.

אלא מיישב רבינו ומניח כאן יסוד גדול ברזי הבריאה, שבתחילה היה אמנם כוח בעולם להתקיים, אך רק למשך ששה ימים, וכמשמעות הכתוב בעשרת הדברות (שמות כ יא) **"כי ששת ימים עשה ה' את השמים, הרי גילה כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כח בעולם וזלת לעמוד ששת ימים"**. זה תאריך התפוגה של העולם.

הוסיף ה' וברא יום מיוחד הנקרא יום השבת, וביום הזה הקב"ה משפיע חיות מחודשת לעולם שיעמוד לששה ימים נוספים. אילולי השבת היה העולם נחרב אחרי ששה ימים, והיה הקב"ה צריך להכין את העולם פעם נוספת.

"כי בו" באמצעות יום זה, יום השבת, **"שבת מכל מלאכתו"** ואינו צריך לברוא את העולם שוב, כי באמצעותו משפיע ה' נפש חדשה לעולם, שיחזור ויתקיים לששה ימים נוספים.

כל שבת משפיעה את הכוח לקיום העולם בששת ימי המעשה שלאחריו, שאלמלא כן יחזור העולם לתוהו ובוהו. כך מדי שבוע בשבוע.

על פי זה היה הגאון הצדיק רבי **משה אריה פריינד זיע"א**, גאב"ד העדה החרדית בירושלים, מפליא לפרש (עטרת יהושע, ענייני שבת), ששמירת שתי שבתות היא זו שתביא את הגאולה, כי הנה הכוח לשמירת שבת הוא מכך שהאדם מתנהג כראוי בששת ימי המעשה שלפניו, בהכנה דרבה בתורה ותפילה ועבודה ה', וכוח זה להתנהג כראוי בששת ימי המעשה מקבל האדם מהשבת שלפניו. נמצא שרק בצירוף של שתי שבתות כהלכתם יכול האדם להגיע לידי תכלית השלימות.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בכלא מסיבות אישיות, והנה כאשר הגיע לביקור בכלא הוא מופתע לגלות שהאסיר שומר השבת איננו. כל האסירים נמצאים ואילו מיודעינו נעלם. הרב ידע כי אין מציאות בעולם בה האסיר יוכל לצאת מהכלא, שכן תנאי המאסר הקשים שלו כללו גם איסור לצאת לחופשות, ולפיכך דומה היה לרב כי בוודאי אינו חש בטוב, ולכן התעניין עליו ושאל האם אפשר ללכת לבקרו בתאו.

אלא שלמרבה ההפתעה, האסירים ששמעו את מבוקשו נענו פה אחד ואמרו בהתרגשות: וכי הרב אינו יודע? הרי אסיר זה השתחרר בדרך פלא והפלא, ולא זו בלבד שהוא השתחרר מהכלא, אלא שהוא גם ידע 'לנבא' זאת, וכבר לפני כמה שבועות חזר ואמר שוב ושוב לאסירים האחרים: דעו לכם שאני עומד לסיים את זמן מאסרי בכלא ולהשתחרר מוקדם מהצפוי.

תחילה - סיפרו האסירים - חשבנו כי השתבשה עליו דעתו. אסיר שמצוי בכלא שמור ביותר, ולפניו עוד שנים רבות עד להשלמת עונש מאסרו, מדבר בוודאות על שחרורו העתידי. אלא שהאסיר גילה לנו את המקור ממנו הוא יודע על כך, והוא הצביע בפנינו על הספר שנתתם לו על הלכות שבת, שם נאמר בוודאות כי הוא צפוי להשתחרר.

הרב לא האמין למשמע אוזניו: בספר על הלכות שבת היה כתוב שהוא עומד להשתחרר מהכלא? הרי זהו ספר הלכתי מובהק ולא ספר הדרכה לאסירים? אבל האסירים המשיכו בהתלהבות וסיפרו: האסיר הראה לנו, שחור על גבי לבן, את הציטוט מדברי הגמרא (שבת קיח): אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן - **מיד נגאליים**. והוא הצהיר: אני אשמור שתי שבתות כהלכתן ותראו שמיד אגאל.

כאן הבין הרב את הטעות של אותו אסיר, שהרי הגמרא מדברת על כך שבני ישראל יגאלו מהגלות ויזכו לביתא משיח צדקנו, ואילו האסיר חשב לפי תומו כי הדברים אמורים לכל איש יהודי באשר הוא שם, בכל מקום בו הוא נמצא והוא זקוק לגאולה, הרי שעצתו היא לשמור שתי שבתות כהלכתם וכך להגאל. זו הסיבה שלפיה משוכנע היה האסיר שעצה זו תועיל לו גם על גאולתו מבת האסורים.

אלא שהרב שתק ונתן לאסירים להמשיך ולספר. האסיר אמר לנו: דעו לכם כי אין זה דבר קל לשמור שתי שבתות כהלכתם, אך אני נחוש לעשות זאת. אני לומד מכל כוחי את הלכות שבת, יודע אני בבירור מה מותר ומה אסור, וקרוב אני ביותר לכך שאוכל לשמור שתי שבתות כהלכתם, ואתם תראו שאשתחרר מכאן.

האסירים סיפרו שחלק מהם לעגו לו וטענו בפניו כי הוא מאמין בדבר שהוא חסר התכונות במציאות. אך האסיר עמד על שלו, הוא שמר שבת בקפדנות מרובה. ולמרבה הפלא הנס התרחש. עדויות שונות הגיעו לפרקליטות אודות העבירה בה הורשע בעבר, והתקבלה החלטה להעמידו למשפט חוזר. במסגרת המשפט החוזר התברר כי חלקו של האסיר בעבירה המיוחסת לו היה קטן בהרבה משחשבו בתחילה, ולכן הודיע השופט כי הוא קובע שיש לשחררו לאלתר והוא חופשי לנפשו.

הרב ששמע את הדבר מהאסירים שהסיוח לפי תומם, הוא זה שפירסם את הסיפור תוך כדי שהוא מציין: בואו וראו את כוחה הגדול של השבת, שבזכות תמימות נפשו של היהודי, הוא הצליח להמשיך לעצמו בזכותה גאולה פשוטה כמשמעה,

מתיבתא אור החיים

בגמרא ש'נסתלקה רוח הקודש מישראל', הכוונה לנבואה שגם היא נקראת בשם 'רוח הקודש', אבל רוח הקודש במשמעותה הפשוטה לא בטלה גם אחר נביאים אחרונים. וכמו שמוכח במכילתא (בא מס' דפסחא פ"א) שאמרו שם על יהושע ועל אלישע ששרתה עליהם 'רוח הקודש', ובודאי שיהושע ואלישע היו נביאים. ובטעם הדבר שהנבואה נקראת לפעמים בשם 'רוח הקודש', כיון שצורת הנבואה היא על ידי שה' נתן את רוח קדשו על הנביא, וכמו שמצינו בלשון הפסוק (במדבר יא כט) 'מי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' רוחו עליהם', וכן מצינו (שמואל א' י' ו) 'וצלחה עליך רוח ה' והתנבית' וגו'. ועוד שגם 'רוח הקודש' במשמעותה הידועה, היא מדרגה לנבואה, כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ב פמ"ד). והביאו שם שכן כתב בשערי קדושה (ח"ג שער ו) לבאר דברי חז"ל שכוונתם שפסקה נבואה אבל עדיין נשאר להם רוח הקודש. עוד כתבו לתרץ שמה שאמרו בגמרא 'נסתלקה' אין הכוונה שאין הדבר קיים כלל, אלא שאין הדבר מצוי, וכעין שכתבו התוספות (בי"מ כט: ד"ה בזכוכית, חולין פד: ד"ה בזוגיתא) לגבי זכוכית לבנה שאמרו שם ש'בטלה' מיום שנחרב הבית, ופירשו בתוספות שלא בטלה לגמרי אלא שאינה מצויה כבתחילה.

זהירות וכו' וחסידות מביאה לידי רוח הקודש, ומשמע שהוא דבר שישנו תמיד ולא רק בזמן הבית. ד. במסכת קידושין (עב.) מובא שם כמה דברי נביאות שאמר רבי ביום פטירתו, וכמו שכתב רש"י שם (ד"ה כי קא). ה. במסכת עירובין (סד:) אמרו שכיוון רבן גמליאל ברוח הקודש. ו. בתנא דבי אליהו (רבא פ"י) כתוב, מעיד אני עלי שמים וארץ, בין איש בין אשה בין גוי בין ישראל בין עבד בין שפחה, הכל לפי מעשיו, רוח הקודש שורה עליו. ז. במדרש רבה (במ"ד ט כ) אמרו, שרבי מאיר צפה ברוח הקודש. ומכאן כל ההוכחות האלו הסיקו שבודאי ישנה דרגת רוח הקודש גם בזמן הזה. ומה שאמרו

כתב רבינו (בראשית ו א): **והי כי החל האדם פירוש נתחלל או נעשה חולין הובדל מהדרגת נביא, ובהמשך הזמן הנצנים נראו בארץ הם הצדיקים שהחזירו העטרה ליושנה, ומשחרב המעון נסתם חזון ונשארה בחינת רוח הקודש, וכנסתחתמו עיני ישראל אין אתנו משיג ריח הקודש ואין צריך לומר רוח הקודש, וזו היא צרת בית ישראל שאין למעלה ממנה הצמאים להריח ריח אבינו שבשמים ותחי רוחינו. ע"כ.**

מלשון רבינו 'משחרב המעון נסתם חזון, ונשארה בחינת רוח הקודש' מבואר שגם אחר חורבן בית המקדש נשארה בחינת רוח הקודש. ובדברי חיים (שו"ת, יו"ד ח"ב סי' ק"ה) ובשו"ת בית שלמה (דרימר, או"ח סי' ק"ב) הביאו שיש שהקשו ממה שאמרו חז"ל (יומא ט: סנהדרין יא.) משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי, נסתלקה רוח הקודש מישראל. והאריכו שם להוכיח מכמה מקומות בדברי חז"ל שבדאי גם אחר חורבן הבית מצאנו רוח הקודש. א. אמרו חז"ל בבבא בתרא (יב.) שלא ניטלה נבואה מן החכמים. ב. אמרו חז"ל בגיטין (ו:) על רבי אביתר שה' הסכים עמו, והיינו שגילו לו מן השמים סוד לכוין אמיתותם של דברים הסתומים, כמו שפירש רש"י (שם ד"ה דאסכים). ג. במסכת עבודה זרה (כ:) אמר רבי פנחס בן יאיר שתורה מביאה לידי

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

מחושך לאור: נס החתונה בזכות האור החיים הקדוש

בירושלים של מעלה, בין סמטאותיה העתיקות והקדושות, התהלך צדיק מופלא - הרב יצחק נתן קופרשטוק זצ"ל. תפילותיו הטהורות, שנבעו מעומק לבו כבן המתחטא לפני אביו שבשמים, היו לשם דבר בקרב יהודי העיר. אפילו מרן גאב"ד דבריסק זצוק"ל, מגדולי הדור, היה שולח אליו מבקשי ישועה, באומרו כי תפילותיו עושות רושם של ממש בשמים.

באותו לילה קיצי, כאשר השקט ירד על ירושלים, צלצל הטלפון בביתו של הרב קופרשטוק. על הקו היה אב נסער מארצות הברית, שבתו עמדה להינשא בעוד ימים ספורים. קולו רעד כשסיפר כי החתן נתקף בחרדה פתאומית ומסרב ללכת לחופה. המשפחה כולה הייתה שרויה במשבר עמוק, והייאוש איים להשתלט.

הרב קופרשטוק, בשומעו את הסיפור, הבחין מיד בהשגחה פרטית מופלאה - היום היה ט"ו בתמוז, יום ההילולא של האור החיים הקדוש. בקול רגוע ומלא ביטחון, הבטיח כי למחרת יעלה לציונו הקדוש להעביר בתפילה. "בזכות האור החיים בודאי יצלח", אמר בנחרצות שלא אפיננה אותו בדרך כלל. מילותיו של הרב קופרשטוק, שמעולם לא נהג להבטיח הבטחות, נבעו מביטחון עמוק בכוח הישועה הטמון בזכותו של האור החיים הקדוש. ואכן, כפי שהבטיח - כך היה. החתן התגבר על חששותיו, והחתונה התקיימה בשעה טובה ומוצלחת, כשהשמחה מאירה את פני כל המשתתפים.

סיפור זה, המשלב את כוחה של תפילה טהורה עם זכותם של צדיקים, ממשיך להאיר כמגדלור של תקווה לכל מבקשי ישועה, ומזכיר לנו את הכוח העצום הטמון בתפילה ובאמונת חכמים.

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

